

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Однією з найскладніших проблем в музичній педагогіці є проблема формування музичного сприймання. У школярів початкових класів плив музики ускладнюється тим, що для повноцінного естетичного сприймання недостатньо лише самого факту сприймання. Для того, щоб учні осягнули образний зміст їх потрібно підготувати до розуміння музики, адже їм властива своєрідна вибірковість, коли відкидаються незвичайні й складні для осмислення образи, ігнорується глибоке проникнення у зміст твору, породжується поверхове ставлення до музики. Виховний вплив на дітей виявляє не лише музика, а й особистість композитора. Знаючи його життєвий шлях, слухачі краще розумітимуть його твори [4].

Загальна культура школяра, його музичний досвід, уміння і навички музичної діяльності – це ті якості, без яких неможливе повноцінне естетичне осягнення твору. У різних учнів один і той самий твір може викликати різноманітні враження, тому що вони утворюються у неповторному поєднанні індивідуальності слухача, його духовної культури.

Музичний твір – це актуалізований і перетворений автором минулий досвід людини, суспільства, людства. Його зміст складають художньо-інтонаційні образи, втілені в осмислених звучаннях (інтонаціях) результати відображення й естетичної оцінки дійсності у свідомості композитора і виконавця. Як об'єкт сприймання, музичний твір, є особливим чином настроєною й організованою в єдиному ключі художньою структурою, яка несе в собі мобілізуючий заряд естетичного впливу на почуття, свідомість і волю слухача. Поза цією структурою музичний образ, у певному розумінні цього слова, існувати не може. Підтвердженням цього є те, що навіть повний і детальний переказ змісту музичного твору не може замінити сам твір [4].

«Сприймання музичного твору учнями – складна, історично і соціально зумовлена діяльність, яка складається з різних процесів – пізнавальних, емоційних, емоційно-оцінних», – зазначав В. В. Медушевський [3, с. 19]. Процес сприймання розпочинається з розпізнавання використаних у творі мовних елементів і відповідних їм змістових і комунікативних значень. Далі слухач, спираючись на життєвий досвід, інтуїтивно вирішує пізнавально-творчі завдання, пов'язані з осягненням смислу музики. Значний вплив на результати сприймання виявляють відмінності у рівні музичної та загальної підготовки. Отже, незважаючи на істотну подібність вихідного рівня підготовки, учні одного класу володіють досить різними умовами для використання знань і вмінь, здібностей, навичок сприймання.

Як забезпечити повноцінний розвиток музичного сприймання учнів початкових класів – особливої теми життєтворчості? Адже організаційно-педагогічні впливи вчителя будучи оптимальними для одних учнів,

одночас можуть виявитися неоптимальними для інших. Ключ до вирішення цієї проблеми запропонував Д. Б. Кабалевський, констатуючи той факт, що діти мають різну підготовку й неоднакові музичні здібності, він підкреслював, що у підході до учнів слід виходити не з їхніх здібностей і підготовки, а з наявного досвіду [1].

Здатність мистецтва збуджувати в людині художню насолоду є його найважливішою функцією. Тому художнє сприймання може викликати різні відчуття, слухові й зорові уявлення, почуття, думки, якщо вони свого часу були пов'язані психікою в асоціативну низку.

Мистецтво, зокрема музика, залучає найрізноманітніші види асоціацій. Якщо сприймання художнього твору викликає в людині її власні переживання, ми маємо справу з емоційними асоціаціями, коли воно викликає уявлення про якийсь зовнішній предмет, у тому числі й про переживання іншої людини – це предметні асоціації. Якщо ж об'єднуються почуття слухача з його уявленням про предмет, то це предметно-емоційні асоціації [4].

Інакше сприймаються добре відомі твори. Слухач знає їх особливості та зміст, в його пам'яті оживають враження від минулих сприймань. Попереднє знання музики слухачем забезпечує ефект сильнішого внутрішнього співпереживання, оцінку виконання як реалізації внутрішнього музичного життя, розгортання вже відомого, «свого» образу твору.

Отже, під впливом соціокультурного середовища в учнів нагромаджується певний запас слухачьких вражень, асоціацій та образів, які становлять семантичну основу музики і служать умовою її розуміння. Одночас багатьом учням властива поверховість естетичного осягнення складної музики, фрагментарність вражень, коли окремі музичні побудови сприймаються поза контекстом твору. При цьому музичний образ розпадається на низку малопов'язаних між собою, нерідко неадекватних вражень. Фрагментарний характер сприймання, порушення функціональних взаємозв'язків між музичними враженнями веде до викривлення сприйнятого, руйнування цілісності суб'єктивного образу.

Список використаних джерел:

1. Кабалевський Д. Б. Воспитание ума и сердца: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
2. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: методичний посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004.
3. Медушевський В. В. Проблема становления музыкального восприятия. – В. Кн. : Развитие музыкального слуха, певческого голоса и музыкально-творческих способностей учащихся общеобразовательной школы. Сб. тез. научн. конференции, апрель 1982 г. М., АПН СССР, 1982, с. 83-86.
4. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі: Навч.-метод. Посібник. Тернопіль. 2000.